

Nizâr Kabbânî'nin 'Hubz, Haşîş ve Kamer' Adlı Şiirindeki Semboller

Ebrar AYYILDIZ | <https://orcid.org/0000-0003-4691-4601>

Araştırma Görevlisi | Yazar | ebrar96varol@gmail.com

Kafkas Üniversitesi | ROR: <https://ror.org/04v302n28>

Arap Dili ve Edebiyatı | Kars, Türkiye

Öz

Nizâr Kabbânî, modern Arap şiirinin önde gelen isimlerinden biridir ve çağdaş Arap edebiyatında büyük öneme sahiptir. Suriye'nin başkenti Şam'da doğmuştur ve diplomatik kariyeri boyunca birçok ülkede büyükelçilik yapmıştır. Kabbânî, sanatın her yönüyle iç içe bir aile ortamında büyüdüğü için çocukluk yıllarında resim ve müzikle ilgilenmiştir. Ancak kendisini bu alanlarda başarılı bulamadığı için on altı yaşına geldiğinde, hislerini daha özgürce ifade edebileceği şiire yönelmiştir. İlk şiirlerinde, kendine has bir üslupla, Arap toplumunun alıştığı şiir anlayışından farklı bir tarz sergileyerek dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Şair, genel olarak aşk, özgürlük ve kadın hakları gibi konuları ele alırken, Arap dünyasının geleneklerine, batıl inançlarına ve kültürüne de sık sık göndermeler yapar. Şiirlerinde serbest vezin kullanan Kabbânî, günlük hayattan ilham alarak sade ve çağdaş bir dil kullanır. Kabbânî, kendini sıradan bir şair olarak değerlendirmemiştir. Tam tersine, Arap toplumunun karşı karşıya kaldığı sorunları kendisi de yaşayıp gözlemleyerek şiirleri ve yazıları aracılığıyla sık sık dile getirmiştir. Kabbânî, Arap dünyasının geleneksel kültürünü modernizmle birleştiren bir yazar olarak tanınmaktadır. Kabbânî, şiirleri aracılığıyla Arap toplumunda kadın hakları ve özgürlükleri konularına değinerek kadınların toplumsal konumunu yükseltmeyi hedefler. Onun şiirleri, kadınların toplumda eşit haklara sahip olmaları gerektiğini vurgulayan mesajlar taşımaktadır. Kabbânî, sembolik dil kullanımı konusunda oldukça yetenekli bir şairdir. Şiirlerinde kullandığı semboller, yoğun imgeler ve mecazlar, okuyucuya farklı duygu ve düşünceleri çağrıştırmaktadır. Kabbânî'nin sembolik dil kullanımı, şiirlerindeki derinlik ve anlam zenginliği ile dikkat çekmiştir. Şair, bazı şiirlerinde Arap ülkelerindeki siyasi rejimleri eleştirir ve halkın özgürlükleri için mücadele etmeleri gerektiğini vurgular. Onun şiirleri, sadece Arap toplumunu değil, aynı zamanda tüm insanlığı ilgilendiren evrensel konuları ele alır. Kabbânî, şiirinde açık ve net bir dil kullanarak, okuyuculara hissettirdiği duyguları güçlü bir şekilde aktarır. Bu nedenle, Kabbânî'nin şiirleri, sadece edebi değerleriyle değil, aynı zamanda toplumsal ve siyasal yönleriyle de önemlidir. Kabbânî'nin sembolik dil kullanımı, Arap toplumunun gerçeklerine ışık tutan edebi eserleri ortaya çıkarmıştır. Şiirlerinde ele aldığı konular hem Arap toplumunu hem de tüm insanlığı ilgilendiren evrensel konular ve sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle Kabbânî, Arap dünyasında ve dünya genelinde büyük bir hayran kitesine sahip olan bir şair olarak kabul edilir. Özellikle "Hubz, Haşîş ve Kamer" adlı şiiri, içerdiği sembollerle Arap toplumunun sorunlarına ışık tutan bir eser olarak kabul edilir. Şiir, adı geçen üç sembol üzerine kuruludur ve her sembolün arkasında farklı anlamlar yatmaktadır; "hubz" (ekmek), "haşîş" (afyon) ve "kamer" (ay). Kabbânî'nin "Hubz, Haşîş ve Kamer" adlı şiiri, Arap toplumunun içinde bulunduğu kötü durumu ve çektiği sıkıntıları dile getiren siyasi içerikli bir şiirdir. Şiir, Arap toplumunu uyuşmuş olarak nitelendirmekte ve toplumun gerçeklerini yanlıştan önemli bir edebi eser olarak kabul edilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Nizâr Kabbânî, Arap Şiiri, Semboller, Arap Edebiyatı

Atf Bilgisi

Ayyıldız, Ebrar. "Nizâr Kabbânî'nin 'Hubz, Haşîş ve Kamer' Adlı Şiirindeki Semboller". *Rize İlahiyat Dergisi* 24 (Ekim 2023), 129-142. <https://doi.org/10.32950/rid.1316836>

Yayın Bilgileri

Türü	Araştırma Makalesi		
Süreç Bilgileri	Geliş Tarihi: 19.06.2023	Kabul Tarihi: 27.09.2023	Yayın Tarihi: 20.10.2023
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme		
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.		
Benzerlik Taraması	Yapıldı - iThenticate		
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.		
Etik Bildirim	ilahiyatdergi@erdoğan.edu.tr		
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.		
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.		

Dizinlenme Bilgisi

Symbols in Nizār Qabbānī's Poem 'Khubz, Hashish wa Qamar'

Ebrar AYYILDIZ | <https://orcid.org/0000-0003-4691-4601>

Research Assistant | Author | ebrar96varol@gmail.com

Kafkas University | <https://ror.org/04v302n28>

Arabic Language and Literature | Kars, Türkiye

Abstract

Nizār Qabbānī is one of the leading figures of modern Arabic poetry and is of great importance in contemporary Arabic literature. He was born in Damascus, the capital of Syria, and served as ambassador to many countries during his diplomatic career. Qabbānī grew up in a family environment where he was involved in all aspects of art, and was interested in painting and music during his childhood. However, since he did not find himself successful in these fields, he turned to poetry at the age of sixteen, where he could express his feelings more freely. In his first poems, he succeeded in attracting attention with his unique style, displaying a different style from the poetry understanding that the Arab society was used to. While the poet generally deals with issues such as love, freedom and women's rights, he often refers to the traditions, superstitions and culture of the Arab world. Qabbānī, who uses free verse in his poems, uses a simple and contemporary language inspired by daily life. Qabbānī did not consider himself an ordinary poet. On the contrary, he often expressed the problems faced by the Arab society through his poems and writings by living and observing them himself. Qabbānī is recognised as a writer who combines the traditional culture of the Arab world with modernism. Through his poetry, Qabbānī aims to raise the social status of women by addressing the issues of women's rights and freedoms in Arab society. His poems carry messages emphasising that women should have equal rights in society. Qabbānī is a very talented poet in the use of symbolic language. The symbols, intense images and metaphors he uses in his poems evoke different feelings and thoughts to the reader. Qabbānī's use of symbolic language has attracted attention with the depth and richness of meaning in his poems. In some of his poems, the poet criticises the political regimes in Arab countries and emphasises that the people should fight for their freedom. His poems deal with universal issues that concern not only the Arab society but also the whole humanity. Qabbānī uses clear and precise language in his poetry and conveys his feelings to the readers in a powerful way. Therefore, Qabbānī's poems are important not only for their literary value but also for their social and political aspects. Qabbānī's use of symbolic language has produced literary works that shed light on the realities of Arab society. The subjects he deals with in his poems are universal issues and problems that concern both the Arab society and the whole humanity. For this reason, Qabbānī is regarded as a poet who has a large fan base in the Arab world and around the world. In particular, his poem "Hubz, Hashish and Qamar" is considered as a work that sheds light on the problems of the Arab society with the symbols it contains. The poem is based on the three symbols mentioned above, and behind each symbol lies different meanings; "khubz" (bread), "hashish" (opium) and "qamar" (moon). Qabbānī's poem "Khubz, Hashish, and the Qamar" was written in the context of Arab society.

Keywords

Nizār Qabbānī, Arabic Poetry, Symbols, Arabic Literature

Citation

Ayyıldız, Ebrar. "Symbols in Nizār Qabbānī's Poem 'Khubz, Hashish wa Qamar'". *Rize Theology Journal* 24 (October 2023), 129-142. <https://doi.org/10.32950/rid.1316836>

Publication Information

Type	Research Article		
Process Information	Date of Submission: 19.06.2023	Date of Acceptance: 27.09.2023	Date of Publication: 20.10.2023
Peer-Review	Double anonymized - Two External		
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.		
Plagiarism Checks	Yes - iThenticate		
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.		
Complaints	ilahiyatdergi@erdogan.edu.tr		
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.		
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.		

Abstracting and Indexes

Giriş

Bu çalışmada modern Arap şiirinin öncüsü ve yazdığı şiirlerle Arap toplumunun dikkatini üzerine çeken Nizâr Kabbânî'nin "Hubz, Haşîş ve Kamer" adlı şiirindeki semboller ele alınmıştır. Nizâr Kabbânî, modern Arap şiirinin sadece bir öncüsü değil, aynı zamanda sosyal normları ve değerleri sorgulama yeteneği ile tanınan bir figürdür. Bu çalışma, bir yandan şiirin yüzeyinde yer alan sembollerin altında yatan karmaşık anlamları çözümlenmeye çalışırken, diğer yandan bu sembollerin sosyo-kültürel ve tarihsel bağlamda nasıl konumlandığını araştırmaktadır. Bu bağlamda şiir sembolik açıdan incelemeye tabi tutulmuş ve belirlenen semboller çözümlenerek arka planı ele alınmıştır. Elbette şiirde birçok sembol bulunmaktadır ancak her bir sembolü ele almaktansa arkasında çeşitli anlam barındıran sembollere önem verilmiştir. Kabbânî'nin "Hubz" (ekmek), "Haşîş" (afyon) ve "Kamer" (ay) adlı şiiri, sembolizm ve sosyal imgelerle doludur. Temel bir besin olan ekmek, yüzyıllardır Orta Doğu kültüründe beslenmenin ve toplumsal paylaşımın sembolü olmuştur. Afyon, bitkisel ilaç ve eğlence amaçlı kullanımdaki eski kökleriyle, genellikle mistik ve ruhani deneyimlerle ilişkilendirilmiştir. Ay ise bölgenin takvim sistemlerinde, dini gözlemlerinde ve mitolojisinde büyük bir öneme sahiptir. Bu makalenin ortaya koyduğu ilgi çekici soru, bu unsurların Orta Doğu'daki sosyo-kültürel uygulamaları, gelenekleri ve kimlikleri nasıl birbirine bağladığı ve toplu olarak etkilediğidir. Dolayısıyla bu şiir, Kabbânî'nin kendine özgü şiir tarzının ve anlatımının öne çıktığı önemli bir eserdir. Bu makalenin temel problemi, şiirin sembolizminin çoğu okuyucu tarafından yeterince kavranamamasıdır. Bu, şiirin sanatının derinliği ve karmaşıklığı ile ilişkilidir ve dolayısıyla bu çalışma, Kabbânî'nin şiirindeki sembolik öğeleri ve imgeleri aydınlatmayı hedeflemektedir. Bu problem okuyucuların şiirin zenginliğini ve anlam derinliğini eksik veya yetersiz bir şekilde değerlendirmesine neden olabilir. Bu çalışmanın amacı, özellikle "Hubz, Haşîş ve Kamer" adlı şiirde yer alan sembollerin çözümlenmesini yaparak, Kabbânî'nin şiirindeki sembolik anlatımın, dilin katmanlarını ve derinliklerini keşfetmektir.

Genel olarak Nizâr Kabbânî ve ilgili konuya dair yapılmış çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bunların arasında Ramazan Akçay tarafından yapılmış *Nizâr Kabbânî'nin Şiirlerinde İmge* ve Salih Tur tarafından yapılmış *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası* adlı eserler bulunmaktadır. Akçay tarafından yapılmış olan çalışmada söz konusu şiirin genel bir yorumu ve yazım amacının arka planı ele alınmaktadır. Kabbânî'nin şiir dünyasındaki durumu, mezkûr şiirin öncesindeki ve sonrasındaki konjonktürde değerlendirilmektedir. Tur tarafından kaleme alınan eserde ise söz konusu şiir ile ilgili genel bilgiler verilmiş ve Kabbânî'nin yaşadığı çeşitli durumların ardından bu şiiri nasıl kaleme aldığı irdelenmiştir. Ayrıca şiirin çevirisiyle birlikte genel olarak yazarın aktarmak istediği mesajlar ve düşünceler açıklanmıştır. Bu öncül çalışmalardan farklı olarak, bizim çalışmamızda "Hubz, Haşîş ve Kamer" adlı şiirin tarafımızca yapılan çevirisi ve şiirin temasının genel olarak ele alınmasının yanı sıra belirli kelime ve sembollerden aktarılan özel mesajlara değinilmiştir. Özellikle üç isimden oluşan şiirin adı ve içerdikleri imgeler ele alınarak aktarılmak istenmiştir. Şairin şiirde ifade ettiği bazı dini ve kültürel eleştiriler ele alınmış varsa barındırdığı semboller açıklamaya tabi tutulmuştur. Dolayısıyla bu çalışma, edebiyat ve şiir alanındaki araştırmacılara, Kabbânî'nin eserlerine, düşünce dünyasına ve modern Arap şiirine dair yeni bakış açıları sunma potansiyeli taşıması bakımından önemlidir. Kabbânî'nin bu özel şiirinin sembolik öğelerinin incelenmesi, bu çalışmanın değerli bir katkısıdır ve bu, okuyucuların şiirin sembolik boyutlarını daha iyi kavramalarına ve daha genel anlamda Arap şiirinin karmaşıklığını anlamalarına yardımcı olabilir.

1. Nizâr Kabbânî'nin "Hubz, Haşîş ve Kamer" Adlı Şiirindeki Sembollerin İncelenmesi

Modern Arap şiirinin en önde gelen isimleri arasında yer alan ve çağdaş Arap edebiyatında büyük öneme sahip olan Nizâr Kabbânî, Arap edebiyatında aykırı fikirleri ve genel kabullere meydan okuyan tarzıyla tanınmaktadır. Nizâr Kabbânî, 20. yüzyılın en önemli Arap şairlerinden biri olarak kabul edilir. 21 Mart 1923 tarihinde Suriye'nin başkenti Şam'da doğmuş ve 30 Nisan 1998'de Londra'da vefat etmiştir. Babası Tevfik Kabbânî Suriyeli ve Suriye'nin önde gelen helva tüccarlarından biriydi, annesi Faize Hanım ise Türk asıllı idi. Kabbânî, özel bir Fransız okulunda eğitim gördü ve Şam Üniversitesi'nde hukuk okudu. Kabbânî, 1945 yılında Kahire Büyükelçiliği'nde çalışmaya başladı ve 1948 yılına kadar bu görevde kaldı. Daha sonra diplomatik kariyerine devam ederek İstanbul, Londra, Beyrut, Pekin ve Madrid'de görev yaptı. 1966 yılında emekli olduktan sonra Beyrut'a yerleşti ve yazarlık kariyerine odaklandı.¹ Kabbânî, diplomatik kariyeri boyunca birçok ülkede yaşadı ve seyahat etti, bu da eserlerindeki farklı kültürel ve sosyal perspektiflerin zenginleşmesine katkı sağladı. Kabbânî, genç yaşından itibaren şiire olan ilgisiyle tanındı. Besteci, tiyatro oyuncusu ve yazar olan amcası Ebû Halîl el-Kabbânî (1833-1902)'nin yazarı etkilediği düşünülmektedir.² Şiir

¹ Süleyman Tülüçü, "Suriyeli Çağdaş Arap Şairi Nizâr Kabbânî Üzerine Bazı Notlar", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 28 (Aralık 2007), 1-8.

² Ahmed Kabbîş, *Târîhu's-Şi'rî'l-'Arabîyyî'l-hadîs* (Beyrut: 1971), 635.

yazmaya 1940'larda başladı ve 1950'lerde kendisini Arap edebiyatının en önde gelen şairleri arasına yerleştirdi.

Kabbânî'nin şiirleri, genel olarak kadın ve siyaset olmak üzere iki ana temadan oluşmaktadır. Aşk, özgürlük ve kadın hakları gibi konuları da ele alırken, Arap dünyasının geleneklerine, batıl inançlarına ve kültürüne de sık sık göndermeler yapar. Bu yüzden aşk ve kadın şairi sıfatlarıyla tanınmaktadır. Kabbânî'nin edebi kişiliği, Arap şiirindeki geleneksel biçimleri çağdaş bir tarzla birleştirerek öne çıkar. Şiirlerinde sıklıkla serbest vezin kullanır ve günlük hayattan ilham alarak toplumun her kesiminin anlayabileceği sade ve çağdaş bir dil kullanır. Kabbânî, şiirlerinde açık ve cesur bir dil kullanmasıyla da tanınır. Özellikle kadın hakları konusundaki görüşlerini şiirlerine yansıtır ve bu nedenle bazı eleştirmenler tarafından tartışmalı bir figür olarak görülür. Kabbânî, Arap dünyasında ve özellikle de Ortadoğu'da oldukça popüler bir figürdür. Şiirleri, Arap dünyasının çoğu ülkesinde okullarda okutulur ve halk tarafından sevilir. Bununla birlikte, Kabbânî aynı zamanda eleştirilerin hedefi olmuştur. Bazıları onu batılılaşma yanlısı ve Arap kültürüne saygısızlıkla suçlamıştır. Onun görüşleri, Arap dünyasında birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Şiirlerinde kadınların özgürlüğüne olan inancı nedeniyle, bazıları onu feminist bir şair olarak görürken, diğerleri ise kadınları aşağılayıcı olduğu gerekçesiyle eleştirmiştir. Şiirlerinde kadınların özgürlüğüne olan inancını sık sık dile getirir ve kadınların toplumda eşit bir şekilde yer alması gerektiğine inanır. Kabbânî, kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olması gerektiğini savunurken, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmak için şiirlerini kullanmıştır. Ayrıca Kabbânî'nin eserleri, aşk, kadın hakları, insan hakları, özgürlük ve barış gibi evrensel konuları ele aldığı için dünya edebiyatında da ilgi görmüştür. Kabbânî, dünya ve edebiyat görüşleri konusunda özellikle Arap dünyasının modernizmle olan ilişkisine dair birçok düşünce ortaya koymuştur. Kabbânî, Arap dünyasının Batılılaşmasını savunurken, aynı zamanda Arap kültürünün ve geleneklerinin korunması gerektiğine de vurgu yapar. Bu nedenle, Kabbânî'nin edebiyatı, geleneksel Arap şiirine saygı duyarken aynı zamanda çağdaş dünyanın gereksinimlerini de karşılar.

Ayrıca yazar, Arap dünyasında yaşanan toplumsal sorunlara da sık sık değinir. Özellikle Arap dünyasındaki yolsuzluk, diktatörlük ve baskıya karşı duruşunu dile getirir. Bu nedenle, o sadece bir şair olarak değil, aynı zamanda bir aydın ve insan hakları savunucusu olarak da kabul edilir. Kabbânî'nin edebiyat anlayışı, Arap dünyasındaki geleneksel şiire olan saygısı ve çağdaş dünya ile olan bağlantısı sayesinde, çağdaş Arap şiirinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Kabbânî'nin şiirleri, aşk ve kadınlar konusunda özellikle dikkat çekicidir. Şiirlerinde, kadınların güzelliklerini, özgürlüklerini ve duygusal dünyalarını övgüyle anlatır. Aynı zamanda, kadınların toplumda yaşadıkları zorlukları, ayrımcılığı ve şiddeti eleştirir. Özellikle, kadınların cinsel özgürlükleri konusunda ileri görüşlü bir tavır sergiler. Şiirlerinde, aşkın güzelliği ve acısı, sevgilin özlemi ve ayrılığın acısı gibi temalar işlenir. Kabbânî, aşk şiirlerinde geleneksel kalıpları kullanırken, aynı zamanda modern anlatım teknikleriyle şiirlerine yenilikçi bir yaklaşım getirir.

Kabbânî'nin sürrealist şiirleri kadın teması üzerinden geleneksel ahlaki normların dışına çıkarak Arap toplumu tarafından büyük tepkiler almıştır. Şairin bu üslubu sürrealist anlayışın, şiirlerindeki varlığı olarak kabul edilebilir. Freud'un düşüncelerinin neredeyse tüm sürrealistler üzerinde etkili olduğu kabul edilmektedir. Bu etkisi, sürrealist felsefeye dâhil edilen Breton'un düşünceleriyle hayallerin yorumlanması ve bastırılmış potansiyel enerjilerin yönlendirilmesi gibi unsurları içerir. Bu sayede, sürrealist akımın üyeleri cinsel sembollerle ilgilenebilme ve cinsel konuları bütün çıplaklığıyla işleyebilme fırsatını elde etmişlerdir.³ Kabbânî, Arap edebiyatında kadın imgesinin cüretkâr bir şekilde kullanımıyla bilinen bir yazardır. Onun şiirlerinde kadın, aşk, erotizm, romantizm ve feminizm gibi alanlarda özgürce anlatımlar bulunur.⁴ Onun şiirlerinde kadın figürü, geleneksel Arap edebiyatının kadın imgesinden farklı olarak, sadece aşkın nesnesi olarak değil, aynı zamanda aşkın öznesi ve etkin bir katılımcısı olarak yer alır. Bu da Kabbânî'nin edebi üslubunun ve dünya görüşünün modernist ve özgürleştirici olduğunu gösterir. 1967 yılında gerçekleşen Arap-İsrail Savaşı, Arap ülkelerinin büyük bir mağlubiyet yaşamasına neden oldu. Bu dönemde, aşk şiirleriyle tanınan ve takdir toplayan Kabbânî, ülkesinin ve Arapların yaşadığı siyasi durumdan etkilendi ve aşk şiirlerini siyasi şiire çevirdi. Haziran 1967'deki bu yenilgi sonrası, Kabbânî'nin içinde hissettiği hüznün şiirinde belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Şair, burukluğunun sebebini açıklamasa da duygularını açıkça ifade etmektedir ve gözyaşları dinene kadar ağladığını sakınmadan dile getirmektedir.⁵ Onun siyasi duruşu ve şiirlerindeki duyarlılığı Filistin ve Filistin sorunu üzerine yoğunlaşmaktadır. Kabbânî, Arap dünyasında Filistin halkının maruz kaldığı zulmü ve acıyı dile getirmiş, Filistinli mücadeleciler ruhu ve direnişini yüceltmıştır. Siyasi görüşlerini şiirlerinde açıkça ifade etmiş ve Filistin sorununa dikkat çekerek, Arap halklarının bu soruna karşı daha aktif ve duyarlı olması gerektiğini vurgulamıştır.

O Filistin sorununa özellikle şiirleri aracılığıyla dikkat çeker. Kabbânî'nin şiirleri, Filistinli insanların yaşadığı acıları, zorlukları ve umutlarını dile getirirken aynı zamanda bölgede barış ve adaletin sağlanması için çağrıda bulunur. Şiirlerinde, Filistin'in yanı

³ Mehmet Yalar, *Modern Arap Şiiri* (Bursa: Arasta Yayınları, 2003), 111.

⁴ İbrahim Usta, *Modern Suriye Şiiri: Edebî Akımlar ve Temsilcileri* (Ankara: Araştırma Yayınları, 2018), 92.

⁵ Gürkan Dağbaşı, *Şiir Çeviri Eleştirisi: Araççadan Türkçeye Yapılan Şiir Çevirilerinin Şekil ve İçerik Bakımından İncelenmesi* (İstanbul: Akdem Yayınları, 2017), 141-150.

sıra Arap dünyasındaki sosyal ve politik meselelere de değinir ve insan hakları, özgürlük, demokrasi gibi kavramları işler. Kabbânî, hem Arap edebiyatı hem de Filistin meselesi için önemli bir figür olarak kabul edilir. Çünkü Filistin İntifadası'nın patlak vermesiyle birlikte siyasi şiirlere ağırlık vermiştir.⁶ Bu dönemde kaleme aldığı şiirlerde, Filistin halkının acısı, mücadelesi ve özgürlük talebi öne çıkar. Nizâr Kabbânî'nin Ortadoğu ve özellikle de Filistin ve Kudüs meselesine bakış açısı, birleştirici ve hoşgörülü bir yaklaşım sergiler. Ona göre, bu kutsal toprakların tarihi ve kültürel zenginlikleri, farklı dinlere mensup olanlar tarafından saygıyla korunmalı ve barış içinde yaşanmalıdır. Kabbânî, Ortadoğu'daki sorunların kökeninde milliyetçilik ve ayrılıkçılık gibi faktörlerin olduğunu savunur. Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim altında bulunduğu dönemlerde bölgede barışın hâkim olduğunu belirtir. Ona göre, gerçek bir demokrasi anlayışı içinde, farklı dinlerden ve kültürlerden insanlar birbirlerine saygı duyarak bir arada yaşayabilirler ve bölgede barış ancak bu şekilde sağlanabilir.

Kabbânî, edebi eserlerinde geleneksel kalıpların dışına çıkarak aykırı fikirleriyle öne çıkan ve politik konulara sıklıkla değinen bir şair olarak tanınır. Kendi tarzını yaratmayı ve klasik Arap şiir geleneğinin sınırlarını zorlamayı hedefleyen Kabbânî, 1954 yılında Suriye toplumunda ve edebiyat dünyasında yeni bir ses getirir. Son derece cüretkâr ve olayları tüm gerçekliğiyle ve yaralayıcı bir üslupla dile getirdiği Hubz, Haşîş ve Kamer (Ekmek, Afyon ve Ay) şiiri, toplumsal ve siyasal eleştiri boyutuyla büyük yankı uyandırmıştır.⁷ Aynı zamanda Kabbânî'nin aykırı fikirlerini sergilediği ilk siyasi şiir örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu şiir Arap toplumunun uyuşukluğu, tembelliği ve kaderciliği gibi sorunlarını sembolik dille ele alır ve bu sorunları şiirde kullanılan sembollerle yansıtır. Bu semboller, şiirin ironi tonunu arttırırken aynı zamanda eleştirinin etkisini de güçlendirir. Aslında Kabbânî'nin siyasi kasideleri sanıldığı gibi Hevâmîşî 'alâ Defteri'n-Nekse (Hezimet Defterine Notlar) ile başlamadı. Londra'daki diplomatik görevi esnasında yazdığı Hubz, Haşîş ve Kamer adlı kasidesi onun için bir dönüm noktası oldu. Arap dünyasındaki sosyal ve siyasi gerçekliği eleştiren yoksulluk, eşitsizlik, aşırılık ve çarpık kültür gibi konulara değinen bir şiirdi. Bu şiir, Kabbânî'nin genel insani kaygılarından ve kendi halkının yaşadığı haksızlıklardan kaynaklanıyordu ve aynı zamanda sanatsal eğilimlerinin bir parçasıydı.

Şair, seçtiği semboller yardımıyla, Arap toplumunun bir takım boş inançlara gömülü dinsel ve sosyal yaşamının yanı sıra, Batı dünyasına öykünme eğilimindeki tutumunu da eleştirir. Bu eleştirileri muhafazakâr Arap toplumunu ve özellikle Suriye toplumunu derinden sarsmıştır. Şiirde Batı gibi bazı toplumların bilimle ve çalışmayla ilgilenirken Doğu toplumlarının sahte gerçeklerle ve çalışmaktan çok birbirini yemekle geçen hayatlarına karşı takındıkları kayıtsızlıklarını eleştirmektedir. Hubz, Haşîş ve Kamer şiiriyle birlikte Arap toplumunun bir parçası olan Suriye toplumunu ve yöneticileri şaşkırtmıştır. Şair, toplumu delip geçen cehalet ve tehdit kılıçları karşısında ilk tepkileri alır, Suriye Parlamentosuna giden bir grup onun bu şiiri yazmasından dolayı yargılanmasını istedi. Kabbânî, karşılaştığı bu tepkileri düşündüğünde ailesinin önde gelen üyelerinden biri olan babasının amcası olan Ebu Halil el-Kabbânî'yi hatırladığında tarihin tekerrür ettiğini anladı. Ebu Halil el-Kabbânî, 19. Yüzyılın sonlarında yine toplumu derinden sarsan bir kişiydi. Şam halkı tiyatro sanatının daha ne olduğunu bilmezken yazdığı tiyatro senaryoları, tasarladığı kıyafetleri, söylediği şarkıları, dansları, Arapça ve Farsça dilinde yazdığı farklı şiirleri yüzünden sert bir dille eleştirilmişti. Molière'in oyunlarını Fransızcadan Arapça'ya çevirmiş, kadın tiyatro oyuncularının olmadığı bu dönemde çocuklara tasarladığı kadın kostümlerini giydirerek tiyatro sahneleyemeye başlamıştı. Toplum tarafından dinsizlik, ahlaksızlık ve hadsizlik olarak tanımlanan bu girişimleri özellikle din adamlarını sinirlendirmişti. Ebu Halil el-Kabbânî'nin bu faaliyetlerini engellemek için ellerinden geleni yaptılar, onu hicvettiler. Ancak sanata meraklı olan bir grup onun tiyatrolarını ve faaliyetlerini takip etmeyi bırakmadı. Sanatsever bu grup için sessiz kalarak faaliyetlerini sürdüren Ebu Halil, yeniliklerini ortaya koymaya devam etti. Tiyatro ve faaliyetlerini kabul edemeyen, dine aykırı ameller olarak gören bazı din adamları Osmanlı Devleti'nin ilgili makamlarına giderek Ebu Halil'in toplumun ahlakına karşı tehlike arz ettiğini ifade ettiler. Ebu Halil'in faaliyetlerinin Osmanlı güvenlik güçleri aracılığıyla durdurulmasını talep ettiler. Böylelikle tepkiler karşısında yayınlanan bir fermanla Şam'ın tanıdığı ilk tiyatro kapatıldı. Toplumdan dışlanan ve dinsizlikle suçlanan Ebu Halil, Şam'ı terk ederek Mısır'a gitti. Nizâr Kabbânî, ilesinin önde gelen kişiliklerinden olan Ebu Halil ile karşılaştıkları tepkilerin ne kadar benzer olduğunu dile getirerek açıklamalarında şunları dile getirmektedir:⁸

"... Ebu Halil' e yönelik gerçekleştirilen saldırılardan dolayı o ailemizin tarihinde şahit olunan ilk sanat şehididir. Ebu Halil'in yaralarını ve etine batan binlerce çiviyi düşündüğümde benim yaralarım önemsiz görünüyor..."⁹

Bu sebeple Nizâr Kabbânî, yazdığı asi ve cesur Hubz, Haşîş ve Kamer adlı şiiri nedeniyle yaşadığı sıkıntıların karşısında Ebu Halil'in çetin sınavını hatırlamaktadır. Ebu Halil'in yargılanmasını isteyenlerle onun yargılanmasını isteyenlerin tarihin

⁶ Esat Ayyıldız, "'Kudüs' Adlı İki Şiirin Mukayesesi: Nizâr Kabbânî'nin Kaleminden Arapça 'el-Kuds' ve Else Lasker-Schüler'in Kaleminden Almanca 'Jerusalem'", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 53 (Aralık 2022), 799-82.

⁷ Salih Tur, *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası* (Ankara: Gece Yayınları, 2020), 270.

⁸ Muhammed Rıdvan, *Esrâru'l-kasâ'idi'l-memnuu li-şâ'iri'l-hubbi ve'l-huriyye* (Kahire: Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, 2004), 24.

⁹ Rıdvan, *Esrâru'l-kasâ'idi'l-memnuu li-şâ'iri'l-hubbi ve'l-huriyye*, 25.

değişmesine rağmen aynı yolda yürüdüklerini düşünmektedir. Arap toplumlarını, afyon dumanı içinde, lezzetli esrarın etkisiyle, ay ışığının büyüü altında, Binbir Gece Masalları atmosferinde yaşayan ve bu vaziyetten kurtulmak istemeyen bir halka benzetmektedir. Bu yüzden şiirine Hubz, Haşîş ve Kamer (Ekmek, Afyon ve Ay) adını vermiştir. 1954 yılında, Arapların durumunun gerçekliğini gizlemeyen, tüm yönleriyle ortaya koyan ve açık bir eleştiri niteliği taşıyan bu şiiri, Arap şiirinin yeni bir rengiydi. Bu şiir adeta itaatkârlık, sersemlik ve uyuşukluk atmosferinden çıkmak için bir uyarı çılgılığıydı.

Filistinliler açısından İsrail Devleti'nin bağımsızlığını ilan etmesi ve yaşanan olaylar, felaket olarak kabul edilmiştir. Bu sebeple, İsrail'in bağımsızlığını ilan ettiği 15 Mayıs 1948 günü Nekbe Günü olarak sembolik bir anlam kazanmıştır. Nizâr Kabbânî, Hubz, Haşîş ve Kamer adlı kasidesini bu hadise ve Filistin'in kaybedilmesinden sonra tüm Siyonist ve sömürgeci komplolarına karşı Arapları yarına hazırlamak ve güçlerini yeniden toplamaları için uyarı zili olarak kaleme almıştır. 1967 Arap-İsrail Savaşı, Arap dünyasında bir dizi değişikliğe neden oldu. Savaşın ardından, Arap toplumunda güçlü bir hayal kırıklığı ve özgüven kaybı yaşandı. Ayrıca, Arap liderleri ve rejimleri, halklarına verdikleri sözleri yerine getirmekte başarısız olduklarını gösterdiler ve bu da toplumda güvenilirliklerini sarsmaya başladı. Bu nedenle, savaş sonrası dönemde birçok Arap şair ve yazar, toplumsal ve siyasi gerçekliği eleştiren şiirler yazdılar. Nizâr Kabbânî gibi şairler, insanların gerçekleri görmesine ve onları bastırmaya çalışanlara karşı mücadele etmelerine teşvik eden şiirler yazdılar.

Hubz, Haşîş ve Kamer, milletini seven ve milletiyle övünen bir şairin samimi haykırışlarıdır ve sembolizmin etkilerini taşıyan, yoğun bir dil ve imgelerle doludur. Kabbânî'nin hukuk fakültesi mezunu bir diplomat olması, Arap toplumunun sosyal ve siyasi problemlerine karşı daha duyarlı olmasına neden olmuştur. Kabbânî, toplumsal şiirlerinde adaletsizlik, özgürlük, eşitsizlik, geri kalmışlık, batıl inanç ve yoksulluk gibi Arap toplumunda öne çıkan konulara dikkat çekmiştir. O, toplumda ve devlet yönetiminde gördüğü eksiklikleri ve olumsuz yönleri şiirlerinde ele alırken, bunları sembolik bir dille aktarmış, kimi zaman da hiciv ve kinayeye başvurmuş, bazen de direkt ifade etmiştir.¹⁰

Gaflete düşmüş ruhları titreten ve uyuyan kalpleri uyandıran Hubz, Haşîş ve Kamer şiiri daha rahat incelenmesi için bölümlere ayrılmıştır ve dizeleri şöyledir:

"عِنْدَمَا يُوَلَّدُ فِي الشَّرْقِ الْقَمَرُ
فَالسُّطُوحُ الْبَيْضُ تَعْفُو
تَحْتَ أَكْدَاسِ الرَّهْرِ
يُنْزِكُ النَّاسَ الْحَوَانِيَّتَ وَيَمْضُونَ رُؤْمَ
لِمَلَاقَةِ الْقَمَرِ
يَحْمِلُونَ الْخُبْزَ وَالْحَاكِي إِلَى رَأْسِ الْجِبَالِ
وَمُعَدَّاتِ الْخَدْرِ
وَيَبِيعُونَ وَيَشْتَرُونَ خَيَالًا وَصُورًا
وَيَمُوتُونَ إِذَا عَاشَ الْقَمَرُ"
"Ay doğunca doğuda
Uykuya dalar beyaz çatılar
Işık yığınları altında
İnsanlar terk eder dükkânları ve yürürler öbek öbek
Buluşmak için ayla
Ekmek ve gramofon taşırılar dağların tepesine
Bir de uyuşturucu malzemeleri...
Hayal alırlar hayal satarlar
Ve resimler
Ve ölümler ay yaşarsa"¹¹

Şair, Arap toplumunun içinde bulunduğu uyuşukluğu, tembelliği ve kaderciliği eleştirmek için sembolik imgeler kullanarak şiirini yazmıştır. Şiirdeki semboller, okuyucuların Arap toplumunun durumunu anlamalarına ve eleştiriyi daha etkili bir şekilde iletmelerine yardımcı olmaktadır. Şiirdeki sembolik dille, Arap toplumunun içinde bulunduğu durumun eleştirisini yapılırken aynı zamanda ironi de katmaktadır. Kabbânî, şiirin girişinde Arapların, kimliğini yok eden ve acı gerçeklerle yaşamalarına neden

¹⁰ Ramazan Akçay, *Nizâr Kabbânî'nin Şiirlerinde İmge* (Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019), 40.

¹¹ Alternatif bir çeviri için bk. Nizar Kabbani, *Kelimelere Benzemeyen Kelimeler*, çev. Mehmet Şayır (Ankara: Hece Yayınları, 2018), 85-87.

olan bir hayal âleminde kalmaları için nasıl uyuşturulduklarını dile getirmektedir. Arapların, acı çektiği sıkıntılardan kurtulmak için çalışmak ve çabalamak yerine, hayaller ve vaatlerle yaşadıklarını dile getirmektedir.

"Ay doğunca doğuda uykuya dalar beyaz çatılar" ifadesiyle yazar Arap toplumunda var olan bazı sorunlara işaret etmektedir. Ay sembolü, toplumun kandırılmasına neden olan sebepleri temsil eder. Beyaz çatıların uykuya dalması ise toplumun bu sebepler karşısında uyusuk ve tepkisiz hale gelmesini simgeliyor. Dizeler ayrıca sessizlik ve dinginliği simgeleyen beyaz renge de atıfta bulunuyor.

"İnsanların dükkânlarını öbek öbek terk etmesi" ise çalışmaktan ve çabalamaktan geri duran Arap toplumunu temsil etmektedir. Bu sembol, Arap toplumunun çoğunluğunun çalışma etiği ve disiplini konusunda zayıf olduğunu ve bireysel zevkler yaşayarak uyuşturucu etkisinde kaldığını gösterir. Ayrıca, Arap yöneticilerinin halkın gerçekleri görmesini engellemek için onları oyalayan ve kontrol altında tutan araçları kullanmaları da "gramofon" sembolüyle vurgulanmaktadır.

"Hayal alırlar hayal satarlar" dizesindeki, "hayal almak" ve "hayal satmak" semboller, birçok Arap toplumunda sıklıkla kullanılan bir ifadedir. İnsanlar hayal almak, yani hayallerini paylaşmak ve tartışmak için bir araya gelirlerken, hayal satmak, yani hayalleri gerçekleştirmek için bir şeyler yapmak yerine, hayallerini sürekli olarak başkalarına anlatmak ve onların ilgisini çekmek anlamına gelebilir. Bu nedenle, dizedeki ifade, insanların hayal kurmaya ve paylaşmaya devam etmelerini ancak gerçekleştirmek için adım atmamalarını ve sadece hayalleri üzerinde durmalarını ifade etmektedir.

"مَا الَّذِي يَفْعَلُهُ قُرْصُنْ ضِيَاءِ ؟

بِبِلَادِي

بِبِلَادِ الْأَنْبِيَاءِ

وَبِلَادِ الْبُسَطَاءِ

مَا ضِغِي النَّبْعِ وَتُجَارِ الْخَدْرِ

مَا الَّذِي يَفْعَلُهُ فِينَا الْقَمَرُ ؟

فَقَضِيعِ الْكِبْرِيَاءِ

وَنَعِيشُ لِنَسْتَجِدِي السَّمَاءِ

مَا الَّذِي عِنْدَ السَّمَاءِ ؟

لِكَسَالَى ضُعَفَاءِ

يَسْتَجِيلُونَ إِلَى مَوْتِي إِذَا عَاشَ الْقَمَرُ

وَيَهْرُونَ قُبُورَ الْأَوْلِيَاءِ

عَلَّهَا تَرْزُقُهُمْ رُزًّا وَأَطْفَالًا

قُبُورَ الْأَوْلِيَاءِ

وَيَمْدُونَ السَّجَاجِيدَ الْأَنْبِيَاتِ الطَّرْرُ

يَتَسَلُونَ بِأَفْيُونٍ نُسَمِيهِ قَدْرُ

وَقَضَاءِ

فِي بِلَادِي

فِي بِلَادِ الْبُسَطَاءِ"

"Işıktan bir küre ne yapar

Benim ülkemde

Peygamberler ülkesine

Saf insanların,

Tütün çiğneyenlerin, uyuşturucu tacirlerinin ülkesinde

Ay neler yapar ki bize

Kaybedelim onurumuzu,

Yaşarız gökyüzünden rahmet dilemek için

Ama gök ne yapabilir ki

Aciz tembel insanlara

Yaşarsa ay, dönüşürken ölüye

Yapışırken evliya mezarlarına

Belki pirinç ve evlat verir
 Evliya mezarları
 Ve sererler hoş, saçaklı seccadeleri
 Kazâ ve kader dediğimiz afyonla teselli bulurlar
 Benim ülkemde
 Saf insanların diyarında”¹²

“Peygamberler ülkesi” sembolü, şiirde geçen bir diğer semboldür. Bu sembol özellikle Suriye ve Filistin’i simgelemektedir. Çünkü her iki bölgede de birçok peygamberin yaşamış olduğu ve kabirlerinin de oralarda bulunduğu bilinmektedir. Kabbânî, ayın bu bölgelerde ne derece etkili olduğunu sorgulamaktadır. Kendi ülkesinde saf insanların yaşadığını ve ülkesinin tütün çiğneyenlerin, uyuşturucu tacirlerinin memleketi olduğunu ima etmektedir. “Peygamberler ülkesi” sembolü aynı zamanda bu bölgenin tarihi ve kültürel önemini de öne çıkarmaktadır. Peygamberlerin yaşadığı bu bölge, İslam dünyası için büyük bir öneme sahiptir. Kabbânî'nin ifadeleriyle, bu topraklarda yaşayan insanların, geçmişin önemli değerlerine sahip çıkması ve onların mirasını koruması gerektiği anlatılmaktadır. Bu sembol aynı zamanda insanların hayatındaki manevi değerleri ve inançlarını da yansıtmaktadır.

“Ay neler yapar ki bize kaybedelim onurumuzu, yaşarız gökyüzünden rahmet dilemek için ama gök ne yapabilir ki” bu sembollerde Kabbânî, ayı bir mecaz olarak kullanarak Arap toplumunun sorunlarına ve yanlış davranışlarına dikkat çekmektedir. Ay, insanların onur ve şerefini kaybettirmektedir. Toplumda yaygın olan uyuşturucu bağımlılığı, çalışmaktan kaçınma ve hayal kurup gerçekleştirmek için çaba göstermeme gibi sorunlara işaret etmektedir. Ayrıca, insanların Allah'tan yardım dilemekle yetinmelerine karşın, kendi çabaları olmadan başarılı olamayacakları gerçeğini vurgulamaktadır. Semboller aracılığıyla bu mesajları aktaran Kabbânî, Arap toplumunda farkındalık yaratmaya ve insanların sorunlarına çözüm bulmaları için onlara bir çıkış yolu sunmak istemektedir.

“Gökyüzünden rahmet dilemek” sembolü, insanların dua etmeye ve umutlarını gökyüzüne bağlamaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Bu sembol insanların yalnızca dualarla veya hayallerle bir şeyleri değiştirmeye çalıştığı ancak gerçekleşmesi için çaba sarf etmedikleri durumları aktarmaktadır. Şair Kabbânî, Arap toplumunun gerçekleri görmeden kendilerini avuttuğunu ve gerçekle yüzleşmek yerine hayalleriyle uğraştıklarını vurgulamaktadır. Bu sembolde, insanların umutlarını gökyüzüne bağlamaları, sadece Allah'tan yardım istemekle yetinmeleri anlatılırken, gerçek değişimi sağlamak için çaba göstermek gerektiğinin mesajını da verilmektedir.

“Belki pirinç ve evlat verir evliya mezarları” dizeleriyle Kabbânî, insanların evliya mezarlarını ziyaret ederek maddi kazanç ve evlat taleplerinde bulunmalarına eleştirel bir yaklaşım sergilemektedir. Şairin “pirinç” ifadesi ise maddi beklentileri ifade etmektedir. Şaire göre evliya mezarlarını ziyaret ederek onlardan bir şeyler istemek yerine, Allah'tan dua ederek dilemek ve ondan başkasından medet ummamak daha doğru bir yol olacaktır.

“Sererler saçaklı seccadeleri” sembolü ise namaz kılmayı temsil etmektedir. Seccade, İslam dininde namaz kılarken insanın yere serdiği bir örtüdür ve saçaklı seccadeler de bu örtülerin kenarlarına takılmış süslemelerdir. Şairin en çok eleştiri aldığı dizelerden biri bu bölümdür. Şair, toplumda bir şeyler yapmaya çalışmayan ve sadece kendi ibadetlerine odaklanan kişileri eleştirmektedir. Bu eleştiri, insanların sadece kendileri için değil, toplumun da iyiliği için çaba göstermeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bu ifadelerle dayanarak Kabbânî'yi İslam ve namaz düşmanı olarak görenler onun cezalandırılmasını istemiştir. Ancak, yazıda bahsedilen eleştiri, sadece ibadet ederek hayatta çabalamaması, yalnızca dua ve ibadetle Allah'tan yardım dileyenlerdir. Şairin İslam'a veya namaza karşı olduğunu söylemek yanlış olur. Bununla birlikte, eleştirilerin doğru yorumlanması ve şairin niyetinin anlaşılması önemlidir. İnsanların farklı görüşleri ve eleştirileri olabilir ve bu normal bir durumdur. Ancak, bu eleştirilerin insanların özgür düşünce ve ifade haklarına saygı göstererek yapılması gerekmektedir.

“Kazâ ve kader dediğimiz afyonla teselli bulurlar” sembolü ise şairin çok büyük tepkiler almasına sebep olmuştur. Çünkü o kazâ ve kader kavramlarını uyuşturucu madde olan afyona benzetmiştir. Zira bu terimler İslam literatüründe önemli bir yere sahiptir. Kader, Allah'ın her şeyi önceden belirlemesi ve planlaması anlamına gelir. Bu, insanın hayatındaki olayların, başarının ve başarısızlığın, mutluluğun ve acının Allah'ın takdiri olduğunun delilidir. Kazâ ise, Allah'ın belirlediği planın gerçekleşmesi için görevlendirdiği mekanizmaları ifade eder. Kazâ, doğal afetler, hastalıklar, ölümler gibi olayları da içerir. Müslümanlar, kader ve kazâyı iman etmekte ve bu kavramlara hayatlarında önemli bir yer vermektedir. Çünkü kazâ ve kadere inanmak imanın esaslarından sayılmıştır. Bu dizeler bazı kesimler tarafından İslam dinine saygısızlık olarak algılanmıştır. Şair bu dizeleri, kazâ ve kaderin anlamını veya İslam dinine saygısızlık yapmak amacıyla yazmamıştır. Bunun yerine, şair, insanların hayatlarındaki

¹² Alternatif bir çeviri için bk. Nizar Kabbani, *Kelimelere Benzemeyen Kelimeler*, çev. Mehmet Şayır (Ankara: Hece Yayınları, 2018), 85-87.

sorunlarla yüzleşmek yerine, sadece kazâ ve kader kavramlarına sığınarak teselli bulduklarını ve bu nedenle çabalamaktan vazgeçtiklerini eleştirmektedir. Şairin amacı, insanların kendi hayatlarına yön vermek için çabalamaları gerektiğini, sadece kazâ ve kader inancına sığınarak pasif bir şekilde beklememeleri gerektiğini vurgulamaktır. Şair, insanların sadece kazâ ve kaderin tesellisine sığınarak kendilerini avutmalarının doğru olmadığını, aksine hayatlarına yön vermek için çaba sarf etmeleri gerektiğini ima etmiştir.

"أَيُّ ضَعْفٍ وَأَجْلَالٍ
يَتَوَلَّانَا إِذَا الضَّوْءُ تَدَفَّقُ
فَالسَّجَّاجِيدُ وَالْآهَاتُ السَّيْلَانُ
وَقِدَاحُ الشَّايِ وَالْأَطْفَالُ تَحْتَلُّ اللَّيْلَانُ
فِي بِلَادِي
حَيْثُ يَبْكِي السَّادُّجُونُ
وَيَعِيشُونَ عَلَى الضَّوْءِ الَّذِي لَا يُبْصِرُونَ
فِي بِلَادِي
حَيْثُ يَحْيَا النَّاسُ مِنْ دُونِ عُيُونِ
حَيْثُ يَبْكِي السَّادُّجُونُ
وَيُصَلُّونَ
وَيَزُنُونَ
وَيَحْيَوْنَ أَتِّكَالَ
مُنْذُ أَنْ كَانُوا يَعِيشُونَ أَتِّكَالَ
وَيُنَادُونَ الْهَلَالَ
يَا هَلَالَ
أَيُّهَا النَّبْعُ الَّذِي يُمَطِّرُ مَاسَ
وَحَشْبِيئِنَا وَنُعَاسَ
أَيُّهَا الرَّبُّ الرَّحَامِيُّ الْمُعَلَّقُ
أَيُّهَا الشَّيْءُ الَّذِي لَيْسَ يُصَدِّقُ
دُمْتَ لِلشَّرِّقِ لَنَا
عُقُودَ مَاسَ

لِلْمَلَايِينِ الَّتِي عَطَّلَتْ فِيهَا الْحَوَاسَ"

"Nasıl bir acizlik ve çözüme bu

Dökülünce ışık bizi yakalar

Seccadeler ve binlerce sepet

Çay kadehleri ve çocuklar işgal eder tepeleri

Benim ülkemde

Safların ağladığı

Göremediği bir ışıkla yaşadığı

Ülkemde

İnsanların gözsüz yaşadığı

Safların ağladığı

Namaz kıldığı

Zina ettiği

Tevekkülle yaşadığı

Hilale seslenirler

Ey hilal

Ey elmas yağdıran kaynak

Esrar yağdırıp uyku getiren

Ey asılı duran mermer ilah

Ey inanılmayan şey diye

Doğu için bizim için yaşa

Elmas salkımı olarak

Duyu organlarından baltalanan milyonlar için"¹³

Şair, Orta Doğu insanının zihnine ve ruhuna nüfuz eden bazı olumsuz fenomenleri tasvir etmektedir. Hilale elmas ve zenginlik yağdırması için yalvaranlara dikkat çekmektedir. Şair, insanların zenginlik ve başarıya odaklanarak ruhsal değerlerini ihmal etmelerini eleştirir. "Namaz kıldığı zina ettiği" sembollerıyla şair, ibadetin ahlaksızlıktan ve günahattan alıkoyma özelliği bulunmasına rağmen zina yapanların bu davranışlarının cahilliklerinin en büyük delili olduğuna işaret etmektedir. Şairin kullandığı ifadeler, insanların farklı yönlerini ele alarak genel insanlık durumunu tasvir etmektedir.

Şair, "safların ağladığı" ifadesiyle gerçekleri göremeyen insanların acılarını ve zorluklarını ifade etmekte, "tevekkülle yaşadığı" sembolü ise insanların kaderine boyun eğme ve teslimiyet içinde hayatlarını sürdürme eğilimlerine dikkat çekmektedir. Bu ifadelerin, belirli bir etnik veya dini gruba yönelik bir eleştiri olmadığını, genel insanlık durumunu yansıttığını belirtmek önemlidir. "İnsanların gözsüz yaşaması" doğu toplumlarının gerçekleri görmekten aciz olduğunu, körü körüne yaşadıklarını ve bu yüzden sorunlarını çözmek için gerekli değişiklikleri yapmakta zorlandıklarını ifade eder. Bu sembol, yalnızca gözlerle değil, aynı zamanda zihinle de görmemizi gerektiren bir çağrıdır. İnsanların gerçekleri görebilmesi için zihinlerini açmaları bazı kültürel ve sosyal zincirlerden kurtulmaları gerekmektedir.

"Çay kadehleri" sembolünün Arap toplumunda çay veya kahve sohbetleri olarak adlandırılan ve genellikle erkeklerin bir araya gelip çay içip sohbet ettikleri toplumsal bir aktiviteyi ifade ettiği düşünülmektedir. Bu aktivite genellikle rahat ve keyifli bir atmosferde gerçekleşir ve Arap kültüründe önemli bir yer tutar. Ancak, bazı şairler bu sembolü, toplumun gerçek sorunlarından kaçmak ve gerçeklerle yüzleşmek yerine boş ve keyifli zaman geçirmeye odaklanmasını eleştirmek için kullanırlar. Buradaki eleştiri de toplumun gerçek sorunlarına karşı kayıtsız kalmaya ve sorunları görmezden gelerek geçici keyiflere odaklanılmasına yöneliktir. Genellikle bazı şairler bu sembolü, toplumun gerçek sorunlarından kaçmak ve gerçeklerle yüzleşmek yerine boş ve keyifli zaman geçirmeye odaklanmasını eleştirmek için kullanırlar. Toplumda var olan sorunlar için farkındalığı artırmak ve insanların bu sorunlarla yüzleşmelerini teşvik etmek amacıyla tercih edildiği görülmektedir.

"Elmas salkımı" sembolü, genellikle zenginliği, zengin ve lüks hayatı ifade eder. Elmas, nadir ve değerli bir taş olarak görülür ve salkım şeklinde sunulduğunda, bir kişinin sahip olabileceği bir sürü zenginlik ve lüks sembolüdür. Bu sembol, genellikle materyalizmin, tüketim kültürünün ve hırslı bir yaşam tarzının temsili olarak kullanılır.

"Duyu organlarından baltalanan milyonlar" sembolü, Arap toplumunun siyasi manipülasyonlar, propaganda ve yalanlar nedeniyle gerçekleri göremeyen, duygu ve düşüncelerinin baltalandığı milyonlarca insanı ifade etmektedir. Bu sembolde duyu organları, algılayıcı mekanizmalar olarak kullanılmıştır ve bunların baltalanması, insanların gerçekleri algılama kabiliyetlerini kaybetmesi ile sonuçlanmaktadır. Şair bu sembolü kullanarak Arap toplumunun siyasi manipülasyonlara maruz kalan insanlarını eleştirir, onların toplumsal sorunları ve haksızlıkları fark etmelerini ve bu sorunlara karşı mücadele etmelerini sağlamayı amaçlamaktadır.

"فِي لَيْلِي الشَّرْقِ لَمَّا

يَبْلُغُ الْبَدْرُ تَمَامَهُ

يَتَعَرَى الشَّرْقُ مِنْ كُلِّ كَرَامَةٍ

وَنِضَالٍ

فَالْمَلَائِكُ الَّذِينَ تَرَكُّضُ مِنْ غَيْرِ نِعَالٍ

وَالَّتِي تُؤْمِنُ فِي أَرْبَعِ رَوْجَاتٍ

وَفِي يَوْمِ الْقِيَامَةِ

الْمَلَائِكُ الَّذِينَ لَا تَلْتَقِي بِالْحُبْرِ

إِلَّا فِي الْخِيَالِ

وَالَّتِي تَسْكُنُ فِي اللَّيْلِ بُيُوتًا مِنْ سَعَالٍ

أَبْدًا مَا عَرَفَتْ شَكْلَ الدَّوَاءِ

¹³ Alternatif bir çeviri için bk. Nizar Kabbani, *Kelimelere Benzemeyen Kelimeler*, çev. Mehmet Şayır (Ankara: Hece Yayınları, 2018), 85-87.

تَتَرَدَّى جُنْتًا تَحْتَ الصِّيَابِ
 فِي بِلَادِي حَيْثُ بَيْنِي الْأَغْيَابِ
 وَيَمُوتُونَ بُكَاءَ
 كُلَّمَا طَالَعَهُمْ وَجْهُ الْهَلَالِ
 وَيَزِيدُونَ بُكَاءَ
 كُلَّمَا حَرَكَهُمْ غُودٌ ذَلِيلٌ وَ لَيْالِي
 ذَلِكَ الْمَوْتُ الَّذِي نَدْعُوهُ فِي الشَّرْقِ
 لَيْالِي وَغَنَاءَ فِي بِلَادِي
 فِي بِلَادِ النُّسْطَاءِ
 حَيْثُ نَجْتُرُ النَّوَاشِيحَ الطَّوِيلَةَ
 ذَلِكَ السُّلُّ الَّذِي يَفْنِكُ بِالشَّرْقِ
 النَّوَاشِيحَ الطَّوِيلَةَ
 شَرَفْنَا الْمُجْتَرَّ تَارِيحًا
 وَأَخْلَامًا كَسُولَةَ
 وَخُرَافَاتِ خَوَالِي
 شَرَفْنَا الْبَاجِثَ عَنْ كُلِّ بُطُولَةَ
 فِي أَبِي زَيْدِ الْهَلَالِي¹⁴

“Doğunun gecelerinde
 Dolunay doğunca
 Sıyrılır doğu her türlü onurdan
 Ve direnişten
 Yalınayak koşan milyonlar
 Dört eşe inanan milyonlar
 Ve kıyamet gününde
 Ekmeği ancak rüyasında
 Görebilen milyonlar
 Geceleri öksürükten evlerde yaşayan
 Hiçbir zaman ilacın ne olduğunu
 Bilmeyen
 Işık altında cesetlerle örtülen
 Ahmakların ağladığı ülkemde
 Ve ağlaya ağlaya ölen
 Zelil bir sopa harekete geçirdikçe onları ve geceler
 Bizim doğuda geceler ve nağme dediğimiz şu ölüm
 Benim ülkemde
 Saf insanlar diyarında
 Uzun ilahilerin gevişini getirdiğimiz
 Doğuyu kasıp kavuran şu verem
 Uzun ilahiler
 Bizim tarih olarak geviş getiren doğumuz
 Ve uyuşuk hayaller
 Ve boş hurafeler
 Doğumuz, bütün kahramanlıkları
 Ebû Zeyd el-Hilâlî’de arayan”¹⁵

¹⁴ Rıdvan, *Esrârü'l-kasâ'idi'l-memnua li-şâ'iri'l-hubbi ve'l-huriyye*, 26.

¹⁵ Alternatif bir çeviri için bk. Nizar Kabbani, *Kelimelere Benzemeyen Kelimeler*, çev. Mehmet Şayır (Ankara: Hece Yayınları, 2018), 85-87.

Bu dizelerde şair, ülkesinde yaşanan acizlik ve çözülmeye dikkat çekerek, Orta Doğu insanının yaşadığı zorluk ve hayalleri anlatmaktadır. Örneğin, dolunayın doğması ve ayın sembolik anlamı, insanların yaşadığı zorlukları ve baskıları temsil etmektedir.

“Doğunun gecelerinde dolunayın doğmasıyla birlikte, insanların direnişlerinden ve onurlarından sıyrıldıkları” sembolü ise, bu toplumların yaşadığı zorlukları ve çözümleri göz ardı etmeden, hayallerini sürdürmekte kararlı olduklarını ifade etmektedir. Şiirde ayrıca, “ekmeği ancak rüyasında görebilen, hastalıkla mücadele eden ve ışık altında cesetlerle örtülen insanlar” sembolleri yer almaktadır. Ayrıca, “uzun ilahilerin ve boş hurafelerin doğunun tarihini oluşturduğu” ve “kahramanlıkların sadece ebu zeyd el-hilali gibi tarihi figürlerde aranmasının” bir çaresizlik olduğu anlatılmaktadır.

Bu dizelerde, doğunun geceleri dolunayın doğuşu ile başlıyor. Dolunay aslında sembolik olarak aydınlık, bilgi ve şifa getirirken, Orta Doğudaki insanlar için yoksulluk, hastalık ve acıyı ifade etmektedir. Nitekim “yalınayak koşan milyonlar” sembolüyle Arap insanının çektiği sıkıntıları aktarmaktadır.

“Dört eşe inanan milyonlar” sembolüyle şair, çok eşliliğe dikkat çekmektedir. Bu ifadeyi kadın hakları konusundaki eşitsizliği eleştirmek için kullanılmaktadır. Şair, “dört eşe inanan milyonlar” ifadesiyle, bu durumun kadınların haklarına ve eşitliğine zarar verdiğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda, tek eşliliği savunarak, kadınların korunmasını ve erkeklerle eşit haklarının olmasını desteklemektedir.

“Ve kıyamet gününde ekmeği yalnızca rüyalarında gören milyonlar” bu ifadeyle şair, Orta Doğu’da yoksulluk ve maddi sıkıntıların yaygınlığına vurgu yaparak, insanların yalnızca rüyalarında bile ekmeği göremeyecek kadar fakir olduğunu dile getirmektedir. Bu sembol, insanların temel ihtiyaçlarını bile karşılayamadığı bir toplumda yaşayan milyonları temsil etmektedir.

“Geceleri öksürükten evlerde yaşayan hiçbir zaman ilacın ne olduğunu bilmeyen ışık altında cesetlerle örtülen ahmakların ağladığı ülkemde” dizeleriyle şair, Orta Doğu’da sağlık hizmetlerinin yetersizliği ve yoksulluk nedeniyle insanların yaşadığı zorluklara dikkat çekmektedir. Hastalıklarla çaresizce yaşayan ve ilaçlar hakkında hiçbir şey bilmeyen insanlar, sağlık hizmetlerine erişimlerinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, “ışık altında cesetlerle örtülen ahmaklar” ifadesiyle, sağlık hizmetleri konusunda yetersiz kalan hükümetlerin insanların ölümüne sebep olduğunu ve insan sağlığının önemsenmediği yönetimleri eleştirmektedir.

Son olarak, “uzun ilahilerin gevişini getirdiğimiz doğuyu kasıp kavuran şu verem” ifadesi, şairin toplumunun uzun ilahiler ve dini ritüellerle vakit geçirdiğini ancak gerçek sorunlara yeterince odaklanmadıklarını ifade etmektedir. “Geviş getirmek” ifadesi, hayvanların yem yedikleri sırada tekrar çiğneyerek sindirim sistemlerine yardımcı olan bir mekanizmayı ifade ederken, burada da insanların sürekli tekrar eden ritüellerle ve batıl inançlarla kendi zihinlerini ve düşüncelerini kullanmayarak, sadece boş zamanlarını doldurduklarını ima etmektedir. “Verem” ise bir hastalık türünü ifade ederken, burada da doğudaki insanların gerçek sorunlarını çözmek için yeterince çaba göstermediklerinin ve bunun sonucunda ciddi sorunlarla karşı karşıya kaldıklarının altını çizmektedir.

Sonuç

Nizâr Kabbânî, Arap şiiri tarihinde farklı bir dönüm noktasıdır. O, geleneksel Arap şiirinde kullanılan aşırı abartılı dil kullanımından kurtulmuş ve şiiri daha gerçekçi ve anlaşılır bir hale getirmiştir. Kabbânî’nin şiirlerinde, açık ve net bir dil kullanımı tercih edilirken, aynı zamanda çağdaş Arap toplumunun gerçeklerine ve sorunlarına yer verilir. Ayrıca, Nizâr Kabbânî’nin şiirleri sadece övgü veya hiciv gibi geleneksel şiir türlerine de sığmaz. O, hayatın farklı yönlerini ele alır ve şiirlerinde sadece güzellikleri değil, aynı zamanda sorunları, acıları ve çatışmaları da yansıtır. Bu nedenle, Kabbânî’nin şiiri, Arap şiiri tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul edilir ve geleneksel Arap şiirinin sınırlarını aşarak yeni bir şiir anlayışının yolunu açmıştır.

Kabbânî’nin Hubz, Haşîş ve Kamer adlı şiiri, gerçeklerle yüzleşmek ve hayali bağımlılıklardan vazgeçmek için toplumuna yaptığı bir çağrı niteliğindedir. Şiirdeki temel mesaj, mitler, hayaller ve hayallerin gerçek dünyada pratik bir yararı olmadığıdır. Bunun yerine, bireyler gerçekliği kabul etmeli ve onunla yüzleşmelidirler. Şiirdeki kötü unsurlarla birlikte şair, gerçekliği kabul etmenin zorluğuna ve bireylerin hayal kurarak gerçekliği değiştirme çalışmalarının boşuna olduğuna işaret eder. Kabbânî’nin bu şiiri, gerçekleri görerek hayali bağımlılıklardan vazgeçmek gerektiğini vurgulayan önemli bir mesaj içermektedir.

Şairin dizeleri, insanların gaflet uykusundan uyanarak gerçekleri görmeleri ve daha iyi bir hayat için mücadele etmeleri gerektiğine işaret eder. Bu dizeler, insanların kendilerini yeniden keşfetmeleri ve içlerindeki gücü ortaya çıkararak hayatlarını daha iyi bir hale getirmeleri için önemli semboller içermektedir.

Şiirdeki ifadelerle, toplumun belirli kesimlerinin açlık, uyuşukluk, tembellik ve bağımlılık gibi sorunları olduğunu ve bunun herkes tarafından bilindiğini vurgular. Bu sorunlar açıkça görülmekte ve hatta belki de kamuoyunda tartışılmaktadır. Şair, bu sorunları açıklığa kavuşturma veya açık olanı açıklama ihtiyacı duyulmasının gereksiz olduğunu söyleyerek, bu durumların zaten bilindiğini ve görülebildiğini belirtir. Bu nedenle, sorunların çözümü için daha fazla farkındalık yaratmak yerine, pratik çözümler üretilmeli ve uygulanmalıdır. Bu ifade aynı zamanda, sorunların varlığına rağmen, toplumun bu sorunlarla mücadele etmek yerine onları kabullenmeye veya görmezden gelmeye eğilimli olduğuna da işaret edebilir. Şair, insanların bu sorunlarla yüzleşmeleri ve çözümler üretmeleri gerektiğini vurgulayarak, toplumda bir farkındalık yaratmayı amaçlamış olabilir.

Şiir, Arap dünyasının kötüleşen koşullarına ve bu koşulların yarattığı trajedilere vurgu yapar. Şair, Arapların sadece hayallerine bağlı kalarak gerçekleri görmezden gelmelerinin, sorunları çözmek yerine onlardan kaçmalarının ve hatta belki de onları kötüleştirmelerinin bir sonucu olarak yoksulluk, güçsüzlük ve diğer trajedilerle karşı karşıya kaldıklarını vurgulamaktadır.

Şairin bu şiirinde, Orta Doğu'da milyonlarca insanın zorluklar içinde yaşadığı duruma dikkat çekerek, bölgedeki yöneticilerin ve siyasi elitlerin yozlaşmışlığına ve halkın çaresizliğine vurgu yapılmaktadır. Şair, milyonlarca insanın yaşadığı acı ve çaresizliğin sorumluluğunu yöneticilerin ve siyasi elitlerin omuzlarına yüklemekte ve onları eleştirmektedir. Şair, bölgede yaygın olan yozlaşmış siyasi kültürü de eleştirerek, halkın sırf kendi çıkarları için manipüle edildiğine ve sömürüldüğüne vurgu yapmaktadır. Bu nedenle, eleştirinin yalnızca milyonları suçlama amacından ziyade, sorunun kaynağına yönelik olduğu söylenebilir.

Bu kasidenin modern Arap edebiyatında önemli bir yeri olduğu ve geleneksel Arap şiiri kalıplarından ayrılarak yeni bir tarz yarattığı da kabul edilmektedir. Şair, Arap toplumunun gerçek sorunlarını eleştirel ve son derece cesur bir gözle inceleyerek, geleneksel Arap şiiri kalıplarından koparak yenilikçi bir yol izlemiştir. Bu nedenle, bu kaside modern Arap edebiyatının gelişiminde bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir ve gerici fikirlere karşı çıkan ilk kaside olarak nitelendirilebilir.

Kaynakça | References

- Akçay, Ramazan. *Nizâr Kabbânî'nin Şiirlerinde İmge*. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Ayyıldız, Esat. "‘Kudüs’ Adlı İki Şiirin Mukayesesi: Nizâr Kabbânî'nin Kaleminden Arapça ‘el-Kuds’ ve Else Lasker-Schüler'in Kaleminden Almanca ‘Jerusalem’". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 53 (Aralık 2022), 799-82.
- Dağbaşı, Gürkan. *Şiir Çeviri Eleştirisi: Arapçadan Türkçeye Yapılan Şiir Çevirilerinin Şekil ve İçerik Bakımından İncelenmesi*. İstanbul: Akdem Yayınları, 2017.
- Kabbani, Nizar. *Kelimelere Benzemeyen Kelimeler*. çev. Mehmet Şayır. Ankara: Hece Yayınları, 2018.
- Kabbiş, Ahmed. *Târîhu's-ş-îri'l-'Arabiyyi'l-hadîs*. Beyrut: 1971.
- Rıdvan, Muhammed. *Esrâru'l-kasâ'idi'l-memnua li-şâ'iri'l-hubbi ve'l-huriyye*. Kahire: Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, 2004.
- Tur, Salih. *Modern Arap Edebiyatının Ünlü Şairi Nizâr Kabbânî ve Poetikası*. Ankara: Gece Yayınları, 2020.
- Tülücü, Süleyman. "Suriyeli Çağdaş Arap Şairi Nizâr Kabbânî Üzerine Bazı Notlar". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 28 (Aralık 2007), 1-8.
- Usta, İbrahim. *Modern Suriye Şiiri: Edebî Akımlar ve Temsilcileri*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2018.
- Yalar, Mehmet. *Modern Arap Şiiri*. Bursa: Arasta Yayınları, 2003.